

Retfærdighedsfølelse. Han var i alle Maader Fremskridtsmand; »det Tidspunkt staar for Haanden«, skriver han i 1839 i Anledning af en ung Landmands Uddannelse, »at Intelligensen vil faa den overvejende Indflydelse i enhver Stilling i Livet«. Men det kan nok være, at han ligesom Venstremanden i Schandorphs »Valgkandidater« til en vis Grad var »Højremand i sit eget Hus«. Der fordredes dengang meget personligt Arbejde af en Husmoder. Den videnskabelige Husholdning, som rimeligvis vilde have ligget nok saa godt for min Moders klare, logiske Hoved, var ikke endnu opfundet, og Hustruerne blev i mange Retninger behandlet som Børn. Det var saaledes paa sine Steder Skik, selv i større Huse, at Husmoderen hver Morgen maatte hente de Penge, hun skulde bruge i Løbet af Dagen, hos sin Mand. Til sin første Hustru skriver min Fader, da han to Aar efter deres Giftermaal opholdt sig i København for at tage Landinspektørekseamen: »At du i min Fraværelse sørger for at alt bliver økonomisk og sparsomt bestyret, er jeg overbevist om, og jeg vil derfor ej, hvor stor en Pligt jeg end anser denne Omsorg for en Husfader at være, lægge dig dette paa Hjerte«. I min Moders Dagbog finder jeg følgende:

1851 den 27. Jan. gik min Mand endelig ind paa at bestemme noget vist, som der maa gaa med til Husholdningspenge etc., afknappede vel de fleste Poster noget af hvad jeg har beregnet, men indrømmede mig dog saa meget, at jeg tror med Orden og Sparksomhed og ved den Forandring, at jeg nu har kontante Penge at købe for, at kunne bestride Husets løbende Udgifter, der bestemtes saaledes: *)

Til Urtekram	250 Rigsd.
Husholdningspenge som til Fisk,	
Kød etc.	30 —
Til at vedligeholde Gryder, Glas,	
Porcellæn etc.	50 —
Vask	50 —
Mine Klæder (med Sko)	60 —
Børnenes Klæder (uden Sko) ...	60 —
Sy- og Spindeløn	50 —

550 Rigsd.
Gid enhver Mand vilde gøre saaledes! Han vilde da vide, at saa meget kan han anvende uden at ruinere sig, og hun maa da bestrebe sig for at det kan slaa til; den ene kan ikke have noget at bebrejde den anden, og ved Følelsen af den Selvstændighed, Konen herved faar, maa hendes Energi vokse.

Desværre har jeg en grundet Formodning om, at det smukke Program med de faste Husholdningspenge ingenlunde blev strengt gennemført.

(Sluttes).

Eli.

Sidste Foraar var Bjørnstjerne Bjørnson, som Passager paa en af vore Bælt dampfærger, paa Vej til København.

Paa Dækket løb en lille fireaars Pige. Hun tiltrak sig den norske Stormands Opmærksomhed ved sit lyse danske Ydre og sin indtagende barnlige Frejdighed.

Bjørnson gav sig i Snak med hende og spurgte om den lilles Navn. Nej se, hun hed Eli — efter Pigebarnet i »Arne.« —

Ja — en af hans Venner i Norge havde ogsaa kaldet sin Datter Eli — fortalte Bjørnson — men Forældrene maatte høre saa meget om den gamle Dommer i Israel, ham der forkælede sine Drengs saa gyseligt, at de (Forældrene) tilsidst gav sig

til at kalde Barnet Eline i Stedet for Eli. — — —

Den lille danske Eli fik kort Tid efter en Pakke sendende til sit Hjem. (Jeg siger ikke hvor det er, for jeg har stjaalet denne private Historie til »Kvinden og Samfundet«). I Pakken var to Bind af Bjørnsons Fortællinger med hans Portræt. I det Bind, som begynder med »Arne«, havde Digteren skrevet følgende Linier:

Å du søde lille Eli, —
når du bliver så klog,
at dit hjerte får del i
alle ord i min bog,
og kan optrevle tråden,
som jeg spant om dit navn,
så du ser ind i gåden
fra favn og til favn, —
ikke hør hvad de snakker!
For det største for dig,
det er ej å være vakker
men trofast og grej.

Bjørnstjerne Bjørnson.

Skovgaard pr. Charlottenlund.

1901 tredje mai.

-n.-n.

Brev fra Skagen.

(Fra Anne Bruun)

»Jylland mellem tvende Have
som en Runesten er lagt.
Runerne Rømpen gravet«.

Det er næsten umuligt ikke at citere ovenstaaende Verslinie, naar man en skønne Ferie dag opdager sig selv staaende paa Spidsen af Runestaven, der hvor de vældige, langagtige Bølger, der karakteriserer Vesterhavet (Fiskerne kalde dem »Hanner«), mødes med de blidere, runde »Hunner« fra Kattegat. I et kraftigt Stormløb styrte de i hinandens Favn og efterlader en lang, hvid Skumstrib, der som en vældig Finger peger fremad og opad, op mod det ukendte, mod det magnetiske Punkt, som Nansen og André og mange andre har søgt forgæves.

Ogsaa Heltgravene, Runerne paa Jyllands Ryg, træffer man overalt, særlig her i Vendsyssel, naar man pr. Cykle eller til Fods strejfer lidt omkring. Og de Grave vækker mange Tanker: Hvis de Mænd og Kvinder, som slumre der, nu kunde se os, deres Efterkommere, færdes her i vor fredelige Gerning, se os i vor Politik og i vore Forhandlinger om alle de »Sager«, som optager os, de vilde sikkert undres og kalde os en vanartet Slægt. Mon virkelig det næste Aarhundrede vil bringe lige saa store Kulturforandringer, som det sidst forsvundne? — Og ved Siden deraf: Er Forandringen egentlig saa stor? Er vi virkelig vokset fra de raa, barbariske Tilstande, hvor »Retten sad i Spydstagen«, eller har vore Dages Digter Ret, naar han siger: »Med glemte Løfter, med svegne Ord, med Traktaters forrevne Ark, med Brud fra i Aar paa jer Ed fra i Fjor har I gødet Historiens Mark. Og saa ventede I endda, trykke i Sind, en Høst af den ædlestes Slags. Se, nu spirer jer Sæd! hvilket flammende Skin! I undres, I ved hverken ud eller ind, thi der vokser Stiletter for Aks!« — Med Tanken paa Kina og Sydafrika kommer vi vist til at indrømme, at vi er naaet grumme lidt frem endnu, at Barbariet og den raa Magt endnu ikke har sagt sit sidste Ord. Men i denne »Kulturkamp« er det vist lettere at høre til en lille Nation end til en stor. Det følte jeg stærkest, da jeg engang i en Ferie talte en Del med en tysk Dame, som var særlig begejstret for: »unser Bismarck«. En Dag sagde hun saaledes til mig: »I Danske vilde dog ønske, at I ejede en Mand som Bismarck!« hvortil jeg svarede: »Hvad skulde vi dog med ham? Vi er jo ikke Erobringsfolk og har saa lidt som muligt med Storpolitiken at gøre, en Bismarck havde vi Danske aldeles ingen Brug for! Nej, vore store Mænd ere af en ganske anden Støbning«. Og saa fortalte jeg hende om to af vore store Mænd; jeg greb

dem i Flæng, jeg fortalte hende om Finsen og om Dalgas.

Ja, Dalgas! Er der noget Navn i Danmark, om hvilket vi ikke stides, saa er det sikkert hans. Da jeg forleden kom til Aarhus for at tage Del i »Dansk Kvindesamfund«s Aarsmøde, om hvilket Bladets Læsere jo har faaet udførlig Meddelelse, var mit første Ord til min elskværdige Vært og Værtinde: »Jeg vil med til Dalgasfesten!« — Og efter de to temmelig anstrængende Dage, hvis indholdsrige Forhandlinger godt kunde have behøvet 3 Dage i Stedet for 2, gik jeg næste Formiddag en liden Rundtur i Byen. Overalt mødte man Klynger af Landboere, som var komne for at overvære Dalgasstøttens Afsløring. Mænd og Kvinder, flest Mænd, alle festklædte, med Smil i Munden og alvorlig Forstaaelse i Øjet. Og da jeg ved gode Venners Hjælp havde faaet en udmærket Plads, et Vindue i selve Statens Jernbanestation, og derfra saa ud over den Menneskevrimmel, som efterhaanden fyldte Pladsen foran, og ud over alle Fanerne, som smældede i den friske Vind, og saa Ludvig Schrøder paa Talerstolen, da genkaldtes i min Erindring de Grundlovsfester, som for 40 Aar siden samlede os i enig Glæde over Friheden og Kong Frederik. Her var endelig en Gang virkelig Feststemning, thi her forstod man, at den Skare, som i Dag hylde Dalgas, den var et Udtryk for hele det danske Folks Hyldest til den Mand, som ved sit utrættede, uegennyttige Arbejde har beriget vort Land og vort Folk mere end nogen anden.

For en halv Snes Aar siden kom jeg en Ferie dag kørende med en Bondemand sydøstfra ind mod min kære Fødeby, Vårde. Jeg mindedes min Barndom og sad og tænkte paa, hvorledes min Veninde og jeg Lørdag Eftermiddag, da vi var fri fra Skolen, vandrede ud paa Heden og plukkede Bær, »Rævlunger«, hvormed vi efterhaanden fyldte baade Maven og den medbragte Madkurv, alt mens vi studerede Hedens mange andre Fremtoninger.

Nu, en god Snes Aar efter, kom jeg altsaa kørende ad den samme Kant. Men Vejen gik gennem en prægtig Naaleskov, saa høj, at den gav Skygge. Jeg sad og undrede over denne Skovvej, som var mig ganske fremmed, da vi pludselig ved en Omdrejning kom forbi »Hedegaarden«; den kendte jeg; den byggedes i min Barndom ude paa den sorte Hede, hvor der hverken var Eng eller Mark eller noget som helst andet end Heden. Nu laa den der midt i Skoven med dyrkede Marker bag ved sig. Da forstod jeg for Alvor, hvilken Betydning Dalgas har haft for vort Land, og siden den Dag har Manden i de store Transtøvler og med Bulehatten i Haanden, som han stod der i Aarhus, da Sløret faldt for den smukke Statue, været min Helt, og derfor kunde jeg fortælle den tyske Dame saa meget om Dalgas, at hun ikke oftere nævnede »unser Bismarck«.

Efter et Par Dages hyggeligt Samvær med mine Værtsfolk i Aarhus, hvorved jeg fik rigelig Lejlighed til at studere de smukke Naturforhold i Byens umiddelbare Nærhed, de dejlige Skove baade mod Syd og Nord, og de meget smukke Skrænter ud mod Bugten, rejste jeg nordpaa. I Nørresundby besøgte jeg gamle trofaste Kvindesagsvenner, og derfra gik Rejsen videre, dels pr. Jernbane og dels pr. Cykle. Et Bedested undervejs maa jeg nævne, nemlig Worsaa. Fra den gamle Woergaard bugter Aaen sig i et dybt Leje gennem Skove og dejlige Kløfter ud i Kattegat. Der menes, at det er den Aa, Thomas Lange har beskrevet i »Aaen og Havet«. Vejen dertil var drøj. Cyklen holder ikke af det bløde Sand og de kantede Skærver, og da Solen i Middagstimen brændte saa stærkt, som den i vort nordlige Klima sjældent naar, saa var det i en temmelig opløst Tilstand, jeg naaede Worsaa Kro. Men her var virkelig ogsaa Oasen at finde: En stor, skyggefuld Have, umiddelbart ved den klare, friske Aa, og en hyggelig Værtinde, der serverede en udmærket Middag, som jeg nød i Forening med Husets Badegæster under et stort skyggefuldt Kastanjetræ i Haven. Efter en Middagshvile i det grønne, ved Bred-

den af Aaen, indbød 3 af Gæsterne mig til en Rotur op ad Aaen, og denne Tur staar for mig som noget af det mest idylliske, jeg har oplevet. Aaen selv med dens dejlige Bredder, hvor Træerne fra begge Sider bøje sig mod hinanden og tilhvisker hinanden de særeste Eventyr, forekom mig som et Stykke af en helt anden Natur, skaaret af og kilet ind midt i de fattige, sandede Marker.

Henimod Aften sagde jeg Farvel til den smukke Plet og de venlige Mennesker og cyklede over Heden til Sæby, der jo ogsaa, som bekendt, danner en ejendommelig idyllisk Plet for sig selv. Næste Morgen gik det videre langs med Bangsbo Strand til Frederikshavn, hvor jeg overværede det 2 Dages Fredsmøde. Om selve Mødets Forhandlinger antager jeg, at Bladets Læsere ad andre Veje har hørt. Her skal derfor blot nævnes, at det forundrede mig at se saa faa Kvinder ved et saadant Møde. Har Kvinderne monstret ingen Forstaaelse af selve Fredssagen? Hvis det er Tilfældet, da kommer vi vist til at skynde os lidt og finde vor Plads imellem de mange Spørgsmaal, der hører ind under det offentlige Liv. Vi er jo enige om, at det kun er et Tidsspørgsmaal, hvornaar vi faar Valgret og dermed den absolutte Forpligtelse til at interessere os for, hvad der angaar Stat og Kommune, Folk og Fædreland. Lad derfor ikke Valgretten komme og finde os altfor uforberedte; det kunde let faa alvorlige Følger.

Og nu selve Fredssagen, derunder særlig Arbejdet for at faa Staterne til at indføre Voldgift i Stedet for Kruppske Kanoner, hver Gang der opkommer Stridigheder imellem dem; denne Sag skulde synes at kunne samle alle Kvinder om sig. Kvinderne bære jo vel lige saa stor en Del af de Ulykker, Krigen medfører, som Mændene; thi er det end dem, der gaar mod Kanonerne, saa er det jo dog sandt, hvad jeg engang svarede en »Højærværdighed«, da han sagde til mig, at naar Kvinderne vilde have de samme Rettigheder som Mændene, at saa skulde de ogsaa bære de samme Byrder, altsaa ogsaa være Soldater. Jeg svarede da: »Ja, naar Fædrelandet trænger til os, saa skal vi ogsaa være rede, paa hvilken Maade der bedst er Brug for os. Men for Resten: For hver en Soldat, vi sender i Ilden, er der jo en Kvinde, der har sat sit Liv i Vove, da hun fødte ham«.

Jeg tror, vi skylder Fredssagen at melde os ind i Rækkerne, den er Kvindernes Sag lige saa vel som Mændenes. I Forhandlingerne her deltog ogsaa et Par Kvinder; ja selv da Talen direkte kom ind paa et brændende politisk Spørgsmaal, da var det en Kvinde, Fru Louise Nør-lund, for hvis politiske Indsigt og klare Udtalelser den anden Part maatte bøje sig.

(Forts.)

Et Genmæle.

I Kvindernes Blad af 15. dennes har K. H. udtalt sig paa en fuldstændig uforstaaende Maade om min Artikel i »Kvinden og Samfundet« af 3. August. Denne var ingenlunde skrevet for at »skele efter« om Mændene ogsaa er med. Hovedtanken i den var en Indsigelse imod, at Kvindens Liv anlægges med et eneste Maal for Øje. K. H. paastaar, at der aldrig kan arbejdes paa Kvinders Fremgang, uden at der kastes »et mindre venligt Sideblik« til Mændene for at se om »de holder Takt«.

K. H. glemmer, at der i min Artikel ikke var Tale om nogen Fremgang i og for sig, men kun om at afvise to Mænds Udtalelser, som henviste Kvindens omtrent udelukkende til Moderopgaven.

Jeg har villet hævde, at denne Opgave ikke behøvede at fremhæves som særligt Sundhedskrav, da dette Krav har sin store Betydning overfor alle Livets Fordringer. Naar der imidlertid er Tale om den kommende Slægts Velvære, saa synes det indlysende, at ensartede Fordringer maa stilles til begge Køn paa dette Omraade, og at Kvinden har Ret til at

*) Jeg vedføjer det lille Regnskab, fordi man netop i Øjeblikket synes at nære Interesse for Husholdningsbudgetter.